

Inleiding van de minister van Justitie, dr. E.M.H. Hirsch Ballin, over rechtshandhaving in het kader van de staatkundige vernieuwing en over beleidsintentie ter invoering van een ongewenstverklaring binnen het Koninkrijk op woensdag 18 juni 2008

1. Het belang van een goed functionerende rechtsstaat op de Antillen

" Eind 2006 hebben we afspraken gemaakt over de toekomst van de Nederlandse Antillen in het Koninkrijk. De afspraken, onder meer om samen te werken binnen het Koninkrijk op het gebied van rechtspleging en rechtshandhaving, raken de kern van de rechtsstaat zoals we die op Curaçao en Sint Maarten voor ogen hebben.

" Een rechtsstaat vergt een onafhankelijke, goed functionerende rechterlijke macht die oordeelt of overheid en burgers zich houden aan het recht en die sancties kan opleggen bij overtreding van het recht. Ook zijn een goed functionerend openbaar ministerie en politie noodzakelijk. Opbouwen en onderhoud van deze nieuwe rechtsstaten vergen een voortdurende inspanning van allen.

" In het huidige tijdgewricht is geen enkel land in zijn eentje in staat tot adequate rechtspleging en rechtshandhaving. Ook in Europa zoeken we op het gebied van rechtshandhaving steeds meer en nauwere samenwerking om het hoofd te bieden aan allerlei vormen van criminaliteit. Gezien de kleiner wordende entiteiten op de Antillen is samenwerking binnen het Koninkrijk onontbeerlijk.

" De rechtsstaat kan alleen gedijen als de mensen er vertrouwen in hebben. Bij de staatkundige hervormingen moeten we dan ook zorgen dat de veranderingen en verbeteringen op de Antillen zichtbaar zijn. De mensen moeten deze kunnen zien, voelen, ervaren. Het zichtbaar opbouwen en onderhouden van een rechtsstaat is niet alleen veilig en prettig voor de burgers zelf, maar dient ook de economische ontwikkeling. Rechtszekerheid is voorwaarde voor investeringen.

" Bij het uitwerken van de Slotverklaringen dienen we steeds voor ogen te houden dat de in te richten instituties, zoals een Openbaar Ministerie en een politiekorps van zodanige kwaliteit zijn, dat zij een functionerende rechtsstaat creëren.

" De uitwerking van de Slotverklaring – en het resultaat daarvan: de staatkundige hervormingen – is mensenwerk dat soms intensieve onderhandelingen vergt, want er zijn verschillende inzichten en belangen. Er bestaat een spanning tussen het streven van de eilanden naar autonomie versus de noodzaak om praktische samenwerkingsverbanden in te richten. De ondergrens is echter duidelijk: een rechtsstaat in het Caribische deel van het Koninkrijk.

2. Hoe willen wij goed functionerende rechtsstaten op de Antillen realiseren?

Belang van afspraken over samenwerking in de Slotverklaring

" Vanuit Aruba zijn er signalen dat het om redenen van kleinschaligheid samenwerking zoekt op het gebied van bijvoorbeeld wetgeving en inspecties. Aruba heeft twintig jaar ervaring, daar kunnen we van leren. In de Slotverklaringen zijn daarom ook allerlei afspraken gemaakt omtrent samenwerking tussen de nieuwe entiteiten.

" Zo zoeken wij samenwerking op het gebied van elkaars inspecties in het kader van de Raad voor de Rechtshandhaving. En ten aanzien van het Gemeenschappelijk Hof verzoek ik Aruba verder mee te werken aan de totstandkoming van de consensusrijkswet Gemeenschappelijk Hof.

" De rechtsstaat veronderstelt het bestaan van 'checks and balances'. Die moeten ook in de nieuwe entiteiten gegarandeerd worden. De vraag is of binnen de kleinere entiteiten het

niet moeilijker wordt om daarin een evenwicht te vinden. Daarom zijn de samenwerkingsverbanden die de eilanden in het kader van de Slotverklaringen aangaan van wezenlijk belang. Anderzijds is het de vraag of de keuze om voor elk land een apart politiekorps en een apart Openbaar Ministerie in te richten wel de juiste was, gezien de kleinschaligheid. Een reden te meer om sterke overkoepelende organen in te richten, zoals een Recherchesamenwerkingsteam en andere gemeenschappelijke politievoorzieningen, liefst ondergebracht in één sterke interlandelijke politiedienst en een gemeenschappelijke Procureur Generaal

" Om tot werkbare samenwerkingsverbanden te komen dienen we in de toekomst de wetgeving zo eenvormig en concordant mogelijk te houden. Hierover zijn in de Slotverklaring afspraken gemaakt en ik wil het belang daarvan hier nog eens onderstrepen.

Gefaseerde aanpak

" Inmiddels hebben wij geconstateerd dat 15 december 2008 geen haalbare datum is om de staatkundige hervormingen te voltooien. Dat geeft extra ruimte om weloverwogen en stapsgewijs de Nederlandse Antillen te ontmantelen en de nieuwe entiteiten op te bouwen. Dit geeft ook de mogelijkheid om aan de kwaliteit te werken om tot goed functionerende rechtsstaten te komen.

" De staatssecretaris en ik denken intensief na over hoe wij gefaseerd maatregelen kunnen doorvoeren op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Morgen spreek ik in dit kader met de BES bestuurders. Op deze eilanden wil ik op korte termijn investeren in Justitievoorzieningen om zo op lange termijn het vertrouwen in de rechtsstaat te vergroten.

" Ik zie eenzelfde traject voor Curaçao en Sint Maarten: eerst het niveau van de huidige instituten verbeteren om vervolgens deze instituten in te bedden in de nieuwe landen. Met name doel ik op het verbetertraject van de politie, waarover we afspraken hebben gemaakt in de Slotverklaring. Daarnaast het structureel verbeteren van de gevangenis op de Antillen. Zodra de minister van Financiën akkoord is zal de Dienst Justitiële Inrichtingen van het Ministerie van Justitie daarmee beginnen.

" Verder dienen de nieuwe landen een visie te ontwikkelen hoe de rechtsstaat te waarborgen. Het opbouwen van een land is een omvangrijke en niet te onderschatten klus.

" In het bijzonder Sint Maarten krijgt de mogelijkheid om de komende tijd de situatie op het eiland te verbeteren. Het WODC rapport van eind 2007 liet een zorgwekkend beeld zien. Zoals de staatssecretaris van BZK meerdere malen heeft aangegeven, kan Sint Maarten alleen zelfstandig worden binnen het Koninkrijk indien vaststaat dat het in staat is tot goede rechtshandhaving. Nederland wil hierbij helpen. Verzoeken van mijn ambtgenoot minister Dick zijn op dit punt gehonoreerd, onder andere door de inzet van Kmar aldaar. Uiteindelijk blijft de rechtshandhaving echter de eigen verantwoordelijkheid van Sint Maarten.

Rijkswet personenverkeer

A. *Waarom Rijkswet Personenverkeer (hierna RPV)?*

" " Oogmerk van de rijkswet personenverkeer is dat het een belangrijke bijdrage zal leveren aan de welvaart van alle burgers van het Koninkrijk;

" " Dat maakt een goede grensbewaking noodzakelijk;

" " Staatkundige hervormingen leiden tot meer entiteiten in het Koninkrijk;

" " Behoefte aan regeling neemt toe, maar proliferatie van LTU's is niet gewenst

" " B. Is het verbod op toegang (voorheen ongewenstverklaring) in de RPV te vergelijken met de concept Wet aanvullende maatregelen verblijf in Nederland van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren (WAMA)?

" Dit kabinet heeft de WAMA ingetrokken. De RPV gaat uit van een geheel andere filosofie en staat dus los van de WAMA.

Ten eerste zal de bepaling in de RPV met betrekking tot het verbod op toegang van Nederlanders zich niet richten op een deel van de Nederlanders maar op *alle* Nederlanders. Een zeer belangrijk onderscheid.

" Ten tweede is er op grond van de Rijkswet pas een verbod op toegang mogelijk indien er sprake is van zeer ernstig crimineel gedrag. Bij de WAMA zou het, bestuurlijk gezien, mogelijk zijn geweest om personen te laten terugkeren in geval van onvoldoende opleidingsniveau in combinatie met evident maatschappelijk ongewenst gedrag.

" Ten derde zijn er in de RPV geen leeftijdscategorieën voorzien. In de regeling van voormalig minister Verdonk was de bestuurlijke maatregel louter van toepassing voor de leeftijdscategorie 16 tot 25 jaar.

C. Hoofdlijnen Rijkswet personenverkeer

1. De RPV zal het verkeer van vreemdelingen en Nederlanders regelen. De RPV geeft voor Nederlanders recht op vrij verkeer en vrije vestiging.

2. De enige mogelijkheid dat recht voor Nederlanders te beperken is een toegangsverbod dat slechts in uitzonderlijke situaties toepasselijk is: indien er sprake is van ernstig crimineel gedrag.

3. Aan Nederlanders kan bovendien uitsluitend toegang worden ontzegd als ze geen ingezetene zijn van het land of landsdeel waar zij op dat moment verblijven.

4. Uiteraard behouden de Nederlanders aan wie toegang wordt ontzegd altijd de mogelijkheid zich tenminste in één land van het Koninkrijk te vestigen.

5. De RPV zal verder zoveel mogelijk aansluiten bij bestaand instrumentarium, zowel de LTU's als Europese regelgeving waaraan Nederland is gebonden.

Samen met u zullen wij werken aan de verdere totstandkoming van een goede regeling en een goede bescherming van het grensverkeer.

3. Slot: belang van kwaliteit, samenwerking en een constructieve dialoog

" Wij zijn allen bezig aan een unieke en omvangrijke operatie: namelijk de ontmanteling van een land en de opbouw van twee nieuwe landen.

" Ik realiseer mij dat de Justitiële afspraken in de Slotverklaring moeilijke punten zijn om uit te werken. Zij raken immers de kern van de rechtsstaat. Maar met de Slotverklaringen hadden we een duidelijk doel voor ogen: te komen tot effectieve rechtspleging en rechtshandhaving. Alleen door samen te werken, zoals in de Slotverklaringen is voorzien, kunnen we dat doel bereiken.

" Het is van belang om de komende tijd te blijven zoeken naar een constructieve dialoog, ook als de onderhandelingen wat moeizamer lopen. Het is van wezenlijk belang betrokken te blijven en verdraagzaamheid voor elkaars standpunten te tonen. Alleen dan kunnen we verder komen.

" Uiteindelijk gaat het er om dat we de burgers op de Antillen meer vertrouwen in de rechtstaat verschaffen. Dat wij allen aan dit traject mogen bijdragen, legt ons een bijzondere verantwoordelijkheid op. Met het hervormingstraject dienen wij een groot belang. Voor mij staat daarom voorop dat kwaliteit boven de streefdatum gaat. Eerst goed, dan snel.